

Lietuvininkių tekstilinių krepšelių ornamentų motyvų prototipai ir kaita

ELENA MATULIONIENĖ

Klaipėdos miesto savivaldybės etnokultūros centras

ANOTACIJA. Straipsnio tikslas – pristatyti lietuvininkių tekstilinių krepšelių ornamentų motyvų prototipus lyginamuoju tarpkultūriniu požiūriu, remiantis autorės surinkta vaizdine medžiaga ir istoriškai susiklosčiusiais tarpkultūriniais kontaktais, artefaktų, ornamentikos prototipų mainais. Autorės keliamą galimų įtakų hipotezę aptariama pristatant identiškų ar giminingų tekstilinių krepšelių (XVII a.–XX a. vidurys) dekoru kompozicijų pavyzdžius ir jų patekimo į lietuvininkėms prieinamą aplinką galimybių variantus. Krepšelių dekoru motyvų kaitos tyrimas apima tradicinių lietuvininkių krepšelių (XIX a. pradžia–XX a. ketvirtasis dešimtmetis) ir šiandien, XXI a. pradžioje, su Mažosios Lietuvos tautiniu kostiumu ryšimų krepšelių dekoru motyvų lyginamąją analizę. Pristatomi krepšelių tradicinių dekoru elementu variacijų pavyzdžiai, šiuo metu labiausiai paplitę Mažosios Lietuvos tautinio kostiumu tekstilinių krepšelių dekoru elementai, išskirtinių autorinių kompozicijų apraiškos.

RAKTAŽODŽIAI: lietuvininkė, tautinis kostiumas, tekstilinis krepšelis, *delmonas*, ornamentu motyvas, prototipas, kaita.

ĮVADAS

H i p o t e z ė: lietuvininkių tekstilinių krepšelių charakteristikos galėjo būti veikiamos miesto, dvaro madų ir kitų tautų rankdarbių, Mažąją Lietuvą pasiekdavusių per išplėtotus prekybinius mainus, istoriškai susiklosčiusiais tarpkultūriniais kontaktais, artefaktų, ornamentikos prototipų mainais.

T y r i m e v a r t o j a m o s s a v o k o s i r t e r m i n a i:

Mažoji Lietuva, arba *Prūsų Lietuva* (vok. *Preussisch Litauen*, rečiau – *Litauischer Kreis*, *Litauische Ämter*, *Provinz Litthauen*), – istorinis-etnografinis Prūsijos, o vėliau Rytprūsių regionas, apėmęs šiaur rytines Prūsijos provincijos dalis, kuriose gyveno lietuvininkai. Šiuo metu dauguma jo priklauso Kaliningrado sričiai, dalis – Lietuvai (Klaipėdos kraštas) ir Lenkijai. Siaurąja prasme taip vadinamas Klaipėdos kraštas; nuo 2014 metų jis oficialiai pripažintas penktuoju šalies etnografiniu regionu ir teisėtai vadinamas Mažąja Lietuva.

Lietuvininkai – vakarinių lietuvių etninė grupė, senieji Mažosios (Prūsų) Lietuvos gyventojai¹.

Tautinis kostiumas – speciali iškilmių, scenos apranga, sukurta liaudies (dažniausiai kaimo gyventojų) istorinės aprangos pagrindu, išreiškianti dėvinčiųjų tautinį tapatumą (Šidiškienė 2011: 393); tautinis kostiumas – drabužių komplektas, pasiūtas remiantis liaudies kostiumu ir paprastai dėvimas norint parodyti savo etninę tapatybę. Gali tiksliai kopijuoti liaudies kostiumą arba būti įvairiai stilizuotas (Jurkuvienė 2011: 26).

Istorinė liaudiška apranga – kaimo žmonių (valstiečių) kasdienė ir šventinė apranga, dažnai vadinama *tradicine liaudies apranga*, kuri atspindi lokalią konkretaus laikotarpio madą.

Istorinė aukštuomenės apranga – konkretaus laikotarpio tam tikro meninio stiliaus apranga, dėvėta konkrečios šalies pasiturinčių gyventojų. Šiame tyrime tai XVII–XIX a. Lietuvos, gretimų tautų, taip pat istorinių epochų tėkmėje madas diktavusių Prancūzijos ir Anglijos madų salonų tekstiliniai krepšeliai.

Tekstiliniai krepšeliai – iš audinio pagamintos lengvos, nedidukės, uždarų ar atvirų formų talpos, skirtos smulkiems daiktams nešiotis.

Technologinės charakteristikos – daikto apibūdinimas nusakant jo formą, dydį ir konstrukciją.

Dekoro charakteristikos – daikto puošybos elementų (spalvos, ornamentikos), sudarančių estetinę visumą, apibūdinimas.

Mažosios Lietuvos lietuvininkų istorinė apranga turi išskirtinę praktišką, ties juosmeniu parišamą detalę, kuri atlieka dabartinės rankinės ar kišenės funkciją. Tai – ryškiaspalviais ornamentais puošti tekstiliniai krepšeliai. XX a. pabaigoje, Lietuvoje itin suaktyvėjus etnokultūrinei veiklai ir visuomenėje įsitvirtinus tautinio kostiumo statusui, pagausėjo tradicinės įvairių regionų lietuvių aprangos dėvėjimo atvejų, išaugo kostiumo ir jo detalių paklausa. Mažosios Lietuvos tautinis kostiumas komplektuojamas su „privalomu“ elementu – tekstiliniu krepšeliu, plačiai žinomu *delmōno* (*dalmōno*) pavadinimu². Augant paklausai, auga ir pasiūla, atspindinti kuriamų rankdarbių charakteristikų atitikimo lietuvininkų krepšelių charakteristikas problematiką. Dabar pagaminama įvairių tekstilinių krepšelių; jų galima įsigyti ne tik iš liaudies meistrų, bet ir nusipirkti prekybos tinkluose. Krepšelių mados nuolatos keitėsi, tačiau prie tautinio kostiumo tinka ryšėti tik tam tikros išvaizdos krepšelius, atitinkančius to laikotarpio istorinės liaudiškos aprangos madą, į kurią atsižvelgiant buvo komplektuojamas regioninis tautinis kostiumas. „Šiandien senųjų liaudies drabužių kopijos gaminamos remiantis naujaisiais šios srities moksliniais tyrimais, kopijuojant išlikusius pavyzdžius <...> atkuriant pagal įvairius rašytinius bei ikonografinius šaltinius <...> ieškoma sąsajų tarp atskirų tautų vilkėtų drabužių, atskleidžiami panašumai bei skirtumai, buvę tarp valstiečių ir bajorų bei miestiečių kostiumų“ (Jurkuvienė 2006: 217). Tad ir Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo

1 Terminų žodynas, prieiga per internetą: <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/L/lietuvininkai>.

2 Straipsnyje vartosime ir *tekstilinio krepšelio*, ir – kiek rečiau – *delmono* pavadinimus.

tekstilinis krepšelis yra / turėtų būti sukurtas / atkurtas pagal istorinės lietuvininkų aprangos tekstilinių krepšelių charakteristikas.

Pirmieji lietuvininkų krepšelių tyrimai, surinkus tuo metu prieinamą medžiagą ir atkreipus dėmesį į jų formas ir dekorą, straipsnio autorės skelbti 1995 ir 2005 metais (Matulionienė 1995, 2005a, 2005b). Visi Lietuvos muziejuose saugomi lietuvininkų *delmonų* pavyzdžiai publikuoti pristatant muziejų rinkiniuose išsaugotus tradicinės aprangos priedus. 2014 m. išleisto katalogo įvade leidinio sudarytoja Ona Danutė Aleknienė įvardijo tekstilinio krepšelio formas ir konstrukcijos ypatybes, pateikė jų gamybai ir dekoravimui naudotų audinių ir žaliavų sąrašą (žr. Aleknienė 2014: 16, 198).

Tekstilinius krepšelius prie istorinės liaudiškos aprangos ryšėjo ne tik Mažosios Lietuvos lietuvės, bet ir gretimų tautų, kaip antai: Estijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Rusijos, Ukrainos, Vokietijos, Olandijos, moterys ir merginos. „Žinant realiųjų arealus galime sieti ištakas su įvairių tautų kultūriniu palikimu arba reikšmingomis istorinėmis, ekonominėmis, ekologinėmis aplinkybėmis <...>. Laikui bėgant daug kas įgavo naujus pavidalus, neatpažįstamai pasikeitė, migravo iš vienos tautos ar krašto į kitą“ (Merkienė 1998: 187). Lietuvininkų ir kaimyninių tautų rankdarbių apžvalginiai lyginamieji tyrimai skelbti 2006 metais (Matulionienė 2006). Per pastaruosius ketvertą metų muziejų ir asmeniniuose fonduose, kataloguose, publikacijose ir kituose informaciniuose šaltiniuose, taip pat lauko tyrimų metu rasta papildomų duomenų apie lietuvininkų *delmonus* ir šiuolaikinius Mažosios Lietuvos tekstilinius krepšelius. Jų charakteristikas aptarė ir kuriamų rankdarbių raidą autorė pristatė neseniai publikuotuose straipsniuose ir daktaro disertacijoje (Matulionienė 2015a, 2015b, 2017, 2018). Šiame darbe išsamiau bus nagrinėjami lietuvininkų krepšelių dekoru o u g a l i n i ū m o t y v ū k o m p o z i c i j o s – *vainiko ir gėlių puokštės krepšelyje* – kilmės ir prototipų klausimai. Lyginamasis tyrimas atliktas remiantis straipsnio autorės surinktais vaizdiniais (ikonografiniais) duomenimis, kurie yra informatyvūs, nes, kaip teigia Vacys Milius, „vaizdų kalba yra tarptautinė: kartais darbai kitose šalyse panaudojami ir cituojami remiantis juose paskelbtomis iliustracijomis“ (Milius 1999: 76).

Lietuvininkų *delmonų* prototipais galėjo būti ne tik jų pirmtakai – ikonografijoje užfiksuoti XVII a. Mažosios Lietuvos lietuvių tekstiliniai krepšeliai, bet ir ankstyvojo laikotarpio (iki XVIII a.) istorinės aukštuomenės aprangos ir kitų tautų liaudiškų drabužių komplektuose fiksuojami tekstiliniai krepšeliai. Pristatomi autorės surinkti duomenys, patvirtinantys galimas kaimyninių tautų ir aukštuomenės rankdarbių dekoru įtakas lietuvininkų *delmonų* puošybos charakteristikų formavimuisi.

Tekstilinių krepšelių atsiradimo ir paplitimo klausimai aiškintini remiantis *akultūracijos teorija*³. Akultūracija esti, kai skirtingos autonomiškos kultūros tiesiogiai

3 „Priklausomai nuo aplinkybių *akultūracija* susilaukia vieno iš trijų atsakų (fazių): priėmimo, adaptacijos ar reakcijos. Priėmimas (*acceptance*) – tai kultūrinio elemento arba jos visos [t. y. kultūros – E. M.] priėmimas. Adaptacija (sinkretizmas) – priimto kultūrinio elemento plėtojimas

intensyviai bendrauja (pvz., Klaipėda ↔ uostas), vyksta kultūrų sąveikos procesas, kurio rezultatas – kultūrinis perėmimas, apsikeitimas. „Tyrinėjant raštus ir spalvas svarbu atsižvelgti į konkretų kultūrinį ir istorinį kontekstą, kuriame tekstilė, jos ornamentai ir spalvų simbolika siejasi su: gyvenimo ratu, pasaulio samprata, visuomenės politiniais reiškiniais“ (Savoniakaitė 1999: 66).

Mūsų tyrime svarbu ir tai, kad po 1709–1711 m. siautusiai maro į Mažąją Lietuvą atsikraustė kolonistais vadinti vokiečiai zalcburgiečiai, taip pat ateiviai iš Hagos (Nyderlandai), Pomeranijos bei kitų kraštų (Matulevičius 1989: 150). Remiantis šiuo faktu, tose teritorijose ieškota ir surasta tekstilinių krepšelių pavyzdžių, kurių duomenys naudoti tyrime. Šalia Zalcburgo esančiose Bavarijos žemėse (Dachau regionas) rastų tekstilinių krepšelių charakteristikos palaiko hipotezę, kad XIX a. pabaigoje galėję būti lietuvininkų ir minėto regiono vokiečių tekstilinių krepšelių bendrų pirminių šaltinių. Kai kurie rankdarbių pavyzdžiai galėjo patekti iš vienos kultūros (bendruomenės, tautos) į kitą *resiproksijos būdu*, t. y. kaip abipusiai mainai ar apsikeitimas dovanomis.

Lyginamasis konkrečių rankdarbių charakteristikų tyrimas atskleidžia mados tendencijų liaudies rankdarbiuose apraiškas. Nors kaimyninių kraštų rankdarbių įtaka per ekonominius bei kultūrinius ryšius akivaizdi, lietuvininkų krepšelių puošimas naudojant konkrečias išraiškos priemones (spalvinius ornamentų elementų ir audinių derinius, dekoravimo būdus, kompozicijų variacijas) išskiria juos iš kitų tautų rankdarbių (Matulionienė 2015a: 203–207).

Lietuvininkų rankdarbių savitumo analizė ir sklaida tikslinga siekiant įtvirtinti šiandien gaminamų Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo krepšelių puošyboje lietuvininkų krepšelių tradicijos tęstinumą. Regioninės etninės kultūros sklaidos ir plėtros procese labai svarbi tautodailės dirbinių regioninių savitumų išlikimo problema. Kalbėdamas apie tradicinių rinktinių juostų ornamentus kaip apie tautodailės reiškinį, Vytautas Tumėnas pabrėžia, kad svarbiausias jo plėtros principas – „ne nuolatinis kūrybiškas kitimas, naujovės, modernizacija, o pastovumas, kartojimas, ankstesnių pavyzdžių kopijavimas iš kartos į kartą“ (Tumėnas 2002: 220). Kaip autorės buvo pastebėta prieš gerą dešimtmetį,

[n]orint išlaikyti ir tęsti tradicijas, pirmiausia reikėtų pasigaminti kuo daugiau tikslesnių autentiškų *delmonų* kopijų. Dažnai tik gera kopija gali atskleisti buvusį tikrąjį delmono grožį. Klaipėdos krašte yra didelė delmonų paklausa: čia nemažai folkloro kolektyvų, kurie siūdinasi lietuvininkų kostiumus, tačiau pačių pasigaminti delmonai dažnai mažai primena autentišką kostiumo detalę. Reikėtų stengtis išlaikyti lietuvininkų delmonams būdingus bruožus ir interpretuoti juos kūrybiškai, laikantis tradicijos (Matulionienė 2006: 180).

.....
 harmoningu santykiu su gavėjo paveldėta kultūra, kurio pasekmė gali būti asimiliacija (vienpusis pakeitimas) arba kultūrinė sintezė (abipusis procesas)“ (Kapočiūtė 2005: 505).

Nors tautinių kostiumų komplektų kai kurios dalys neišvengiamai kinta dėl vis plačiau jų gamyboje taikomų technologinių naujovių, bet jos turėtų išlikti atpažįstamos kaip konkretaus regiono liaudiškos aprangos paveldo tąsa. Apie dailininkų kuriamas tautinio kostiumo ir jo dalių variacijas bei stilizacijas, kurios neatpažįstamai nutolusios nuo pirminių šaltinių, ne kartą užsiminė ir jų tyrėjai. Pasak Dalios Bernotaitės, dažnai „spalviniai deriniai ir raštai yra taip nutolę nuo tradicinių, kad sunku atspėti ne tik kokiais etnografiniai Lietuvos sričiai jie priklauso, bet ir kokiais tautai“ (Bernotaitė 1989: 183).

Tekstilinius krepšelius prie tautinio kostiumo ryši ne tik Mažosios Lietuvos gyventojos, bet ir kaimyninių tautų atstovės (Matulionienė 2015a: 210, 211). Lietuvininkų krepšelių dekoru elementų prototipų paieška ir jų elementų kaitos apžvalga leidžia išskirti esmines regionines šios kostiumo detalės charakteristikas. Regina Irena Merkienė, tyrusi, „kaip lokalinėje kultūroje formuojasi universalūs reiškiniai ir kokiomis formomis reiškiasi lokalinės kultūros savitumas Mažosios Lietuvos marginalinėje kultūroje“, teigia, kad „lietuvininkų pirštinių meninės raiškos priemonių pasirinkimą lėmė ne tik ilgaamžė <...> tradicija, bet ir madingos naujovės, pasklidusios Baltijos regione dėl etnokultūrinių įtakų“ (Merkienė 1998: 11). Šitaip moksliniai tyrimai susiejami su praktine veikla – tautinio kostiumo sklaida ir gamyba.

LIETUVININKIŲ TEKSTILINIŲ KREPŠELIŲ ORNAMENTŲ MOTYVAI

Lietuvininkų tekstilinių krepšelių ornamentų motyvai skirstytini į dvi grupes: *augaliniai motyvai* ir *kitokie*. Iš šiame darbe tiriamų aštuoniasdešimties autentiškų dekoruotų lietuvininkų krepšelių net šešiasdešimt aštuoni yra siuvinėti augaliniais motyvais. Kitokie motyvai (geometrinės figūros – rombai, žvaigždutės; inicialai; tekstas; stilizuoti aplinkos objektai) komponuoti ant dvylikos rankdarbių. Iš augalinių motyvų dažniausi šie: *puokštė* arba *šakelė* – 26 vnt. (arba 38 proc.); *stilizuotas medis (gėlė)* – 20 vnt. (30); *žiedas* – 12 vnt. (18); *vainikas* – 8 vnt. (12). Iš pavienių atvejų minėtini: *gėlių girlianda* – 1 vnt. (arba 1 proc.), *gėlių puokštė krepšelyje* – 1 vnt. (1).

Ornamentų motyvų pasiskirstymo proporcijos nustatytos remiantis pačiais eksponatais, jų piešiniais ar nuotraukomis. Kadangi originalių tekstilinių krepšelių išlikti palyginti mažai, tad, norint sugretinti dabar turimos medžiagos duomenis su galimai realia šių krepšelių gaminimo bei dėvėjimo laikotarpio (XIX a.–XX a. pradžia) situacija, apžvelgiami krepšelių ornamentų motyvų apibūdinimai, užfiksuoti archyvų dokumentuose ir lauko tyrimų metu. Apie krepšelių ornamentų motyvus gauta duomenų iš penkiolikos pateikėjų (žr. lentelę 132–133 p.). Amžininkų atmintyje

išliko šie augaliniai motyvai: *žiedas (stambi gėlė, smulkios gėlytės, rožė)* – 12 pateikėjų; *vainikas (gėlyčių vainikas, lapų ar gėlių vainikas)* – 3 pateikėjos; *lapai* – 3 pateikėjos; *šakelė (šakutės su gėlytėmis ir su paukščiukais)* – 1 pateikėja; *stilizuotas medis (tulpės puodukuose ar be jų, tulpės su paukščiukais)* – 1 pateikėja. Be augalinių, buvo minėti ir kiti motyvai, papildę rankdarbių kompozicijas: *metai* – 3 pateikėjos; *inicialai* – 3 pateikėjos; *žvaigždė* – 2 pateikėjos; *karūna* – 1 pateikėja.

Šis duomenų palyginimas leidžia konstatuoti, kad išlikę eksponatai ir amžininkų atsiminimai nurodo tuos pačius tekstilinių krepšelių dekoru ornamentų motyvus. Kadangi išlikę eksponatai pateikia buvusią realią ornamentų variaciją, jų ornamentikos pavyzdžiams ir bus ieškoma ornamentų motyvų prototipų.

<i>Eilės nr.</i>	<i>Dekoro motyvas</i>	<i>Pateikėjos / gamintojos inicialai ir dėvėjimo / pagaminimo metai</i>	<i>Šaltinis ir užrašymo metai</i>
1	Gėlės Lapai Metai Inicialai	MP(K) ⁴ , 1891	LLMA KŠF 81 (1954)
2	Gėlytės (vainikas)	MJ, 1879	LLMA KŠF 193 (1953)
3	Rožės (purpurinės) Lapai (žali) Data Pavardė Paukščiai (du, vienas priešais kitą) Vainikas (lapų ar gėlių)	AK, 1876	LLMA KŠF 194 (1953)
4	Žvaigždė (šešiakampė)	US, 1893	LLMA KŠF 197 (1953)
5	Žvaigždė (penkiakampė)	MB, 1915	LLMA KŠF 199 (1955)
6	Gėlės (viduryje didesnė, aplink – mažesnės)	AK, 1902	LLMA KŠF 189 (1953)
7	Rožės (spalvotos)	CI, 1903	LLMA KŠF 188 (1953)
8	Rožė (didelė)	X ⁵ , 1939–1942	LLMA KŠF 183 (1952)
9	Gėlės Karūnos	MB, 1894	LLMA KŠF 177 (1953)
10	Gėlės (raudonos, rožinės, mėlynos) Lapeliai (žali)	A ⁶	LLMA KŠF 178 (1953)

4 Skliaustuose – pateikėjos mergautinės pavardės inicialas.

5 Pasakotoja 1939–1942 m. gyveno Rusnėje. Tokius *delmonus* turėjo jos motina.

6 Pokalbis su sena Prūsų lietuve, gyvenusia Kretingalėje.

11	Tulpės (puodukuose ar be jų) Tulpės (su paukščiukais) Vainikai (ryškių spalvų) Šakutės (su gėlytėmis ir su paukščiukais)	MB(L), 1892	LLMA KŠF 173(7)
12	Rožė (didelė, su lapais, krepšelio viduryje), Mažesni raštai (aplink) Raidės Metai	MK, 1882	LLMA KŠF 172(2)
13	Paukštukai	EB(R), 1913	KUTR 22
14	Paukštis	RL(J), 1932	KUTR 66 (1999)
15	Rožės	MS(M), 1933	EMAA

Lietuvinių tekstilinių krepšelių ornamentų motyvai

Tiriamus lietuvininkų tekstilinių krepšelių ornamentų motyvus galima grupuoti į *tipus, pavienius atvejus ir papildomas elementus*. Ornamentų motyvų tipus sudaro: žiedai, šakelės ir puokštės, vainikai, stilizuoti medžiai (žr. Matulionienė 2015a: 195–201). Pavieniams atvejams priskiriami: gėlių puokštė krepšelyje, pusvainikiu apjuostas styginis muzikos instrumentas. Papildomi elementai: karūnos, širdelės, pastatai, vabzdžiai, paukščiai, keturkojai (ten pat: 203–207). Lietuvininkų krepšelių dekoru ornamentai derinami gana įvairiai. Augaliniai motyvai dažnai jungiami į girliandas, kurios įrėmina pagrindinį elementą, pabrėžia rankdarbio kampus, viršutinę arba apatinę kraštinę. Komponuojami žiedai, lapai ir kitos stilizuotos augalų dalys (ten pat: 212, 213).

Kaip jau minėjome, didžiausią lietuvininkų krepšelių dekoru ornamentų grupę sudaro *stilizuotos ir natūralistinės asimetrinės gėlių kompozicijos*. Į vieną kompoziciją jungiami vienos rūšies (rožių) ar skirtingų gėlių žiedai, pumpurai, lapai (žr. 1 pav.). Gėlių kompozicijos (puokštės), dažniausiai užimančios centrinę krepšelio kišenės dalį, būna papildomos mažesniais ornamentais. Iš aštuoniasdešimties dekoruotų lietuvininkų krepšelių asimetrinės gėlių kompozicijos išsiuvinėtos net ant dvidešimt dviejų; iš jų keturiolika papuošti rožių žiedais. Siuvinėjamos natūralistinės gėlių puokštės ir stilizuoti pavieniai žiedai, žydinčios šakelės. Pasitaiko, kai visas krepšelio paviršius būna išpuoštas gėlių kompozicijomis nepaliekant net fono spalvos⁷.

Lietuvininkų krepšelių dekore labai dažnas *vainiko motyvas*. Tai įvairūs skirtingų rūšių gėlių žiedai bei lapai, sudėlioti vainiku, kuris dažniausiai užima didžiąją dekoruoto paviršiaus dalį. Muziejų, archyvų⁸ ir privačių asmenų kolekcijose rasti

⁷ ŠM GEK 3728; LNM EMO 2331.

⁸ LLMA KŠF 83 lapas.

1 pav. Gėlių puokštėmis dekoruoti lietuvininkų *delmonai*

aštuoni vainiko motyvu dekoruotų krepšelių pavyzdžiai (originalai, nuotraukos, piešiniai). Du krepšelių pavyzdžiai yra dailininkės E. V. Korff 1941 m. piešti Šilutės muziejuje, o dabar saugomi Insbruke (Austrija)¹¹. Šis faktas leidžia teigti, kad ekspozitai, kurie per karą žuvo ir jų nėra, buvo nupiešti, o šie piešiniai yra išblaškyti po visą Europą. Dažniausiai įvairiaspalvių žiedų ir lapų vainikas apjuosia prasminį tekstą, šriftą ar kitą kompozicijos elementą – drugelį, širdelę, paukštelį (žr. 2 pav.). Žiedai, apskritimai, žvaigždės siuvinėjami ir kaip pagrindiniai, ir kaip papildomi kompozicijos elementai.

Vainiku išdėstytų gėlių motyvui artimas ir vienintelis išlikęs lietuvininkės krepšelio pavyzdys, kai žaliuojančiomis šakomis įrėminamas *styginis muzikos instrumentas* (žr. 3 pav. A). Vainiko motyvas būdingas tik tekstiliniams, dažniausiai – siuvinėtiems, lietuvininkų rankdarbiams; kitose Mažosios Lietuvos liaudies meno šakose – baldų tapyboje, keramikos dekore – jis retai besitaiko.

9 LNM EMO 2343.

10 MLIM 8347.

11 Tirolio liaudies meno muziejuje (*Tiroler Volkskunstmuseum*), aplanke 25/*Ostpreussen* (25/Rytprūsiai).

2 pav. Gėlių vainiko kompozicijos lietuvininkių *delmonų* puošyboje

3 pav. Vainiku apjuosto muzikos instrumento ir gėlių puokštės krepšelyje lietuvininkių *delmonų* dekoru pavieniai atvejai

12 MLIM GEK 1962.

13 Mildos Aušrienės nuosavybė.

14 Delmonas. ŠM GEK 236, iš Hugo Šojaus (*Hugo Sheu*) rinkinių. Halinos Kairiūkštytės-Jaciniienės užrašytais duomenimis (LLMA KŠF 188), 1887 m. jį pasiuvo ir išsiuvinėjo Vytulių kaimo gyventoja N. Mikutaitienė. Arūno Baltėno nuotrauka, 2014.

15 Delmonas. Šilutės r. Kukorų k. LNM EMO 3049. Arūno Baltėno nuotrauka, 2014.

Kitas lietuvininkės tekstilinio krepšelio dekoro pavienis atvejis – *gėlių puokštės krepšelyje motyvas*. Tokį pavyzdį iš Šilutės rajono Kukorų kaimo (Saugų sen.) turime išsaugotą Lietuvos nacionaliniame muziejuje (žr. 3 pav. B). Nors išlikęs tik vienas krepšelis, puoštas tokia kompozicija, tačiau siuvinėtos (ir ant audinio tapytos) gėlių puokštės krepšelyje motyvas liaudiškuose rankdarbiuose gana dažnas. Mažosioje Lietuvoje (ir ne tik) juo puoštos staltiesės, staltiesėlės, pagalvėlės, sieniniai kilimėliai (žr. Matulionienė 2015a: 201–203).

Šio motyvo populiarumą XX a. liaudiškuose siuviniuose liudija rankdarbiu puošto gėlių stalelio dekoracija ir šiuo motyvu siuvinėta pagalvėlė (žr. nuotrauką ir 4 pav.). Kitose Mažosios Lietuvos liaudies meno šakose gėlių puokštės krepšelyje motyvo naudojimas nepastebėtas.

16

Klaipėdos krašto mergina, vilkinti šventiniais drabužiais

17

4 pav. Gėlių puokštės krepšelyje motyvas, išsiuvinėtas ant pagalvėlės

16 Nuotrauka daryta XX a. antrajame dešimtmetyje. Jos reverse užrašyta: *Carl Anders, Fotograf, Memel, Libauerstr. 23. MLIM GEK 5488.*

17 Siuvinėjo Jadvyga Šturmienė, g. 1938 m. Jurbarko r. EMAA.

LIETUVININKIŲ TEKSTILINIŲ KREPŠELIŲ AUGALINIŲ ORNAMENTŲ MOTYVŲ IR PROFESIONALIOSIOS TEKSTILĖS SAŠAJOS

Augaliniai motyvai įvairių tautų liaudies tekstilėje pakartoja supaprastintus XVII ir XVIII a. Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės manufaktūrose austų tekstilės gaminių dekoravimo augaliniais ornamentais motyvus ir kompozicijas, kuriose „atsispindi augalinio ornamento kilmės, traktuotės ir komponavimo ypatumai bei pokyčiai“ (Surdokaitė-Vitienė 2014: 162). Remiantis Gabijos Surdokaitės-Vitienės tyrimais, galima teigti, kad gėlių vaizdavimo būdai yra perimti iš profesionaliosios dailės ir tekstilės. Pasak menotyrininkės,

XVII a. tekstilėje populiariausios gėlės: gvazdikai, tulpės, lelijos, narcizai, hiacintai, rožės, raganės, katilėliai. <...> Europoje išvestos rožės vaizduojamos jau XVII a. olandų ir flamandų natiurmortuose <...>. XVIII a. išpopuliarėja saulutės, leukonijos, našlaitės, vėdrynai, aguonos, rugiagėlės. Šios gėlės komponuojamos kartu su rožėmis ar gvazdikais. <...> audinių raštuose buvo komponuojami augalų motyvai, kurie tuo metu buvo madingi, kuriais žavėjosi visuomenė ir kurie buvo neseniai atvežti į Europą. Buvo kopijuojami monarchų interjeruose ir soduose atsiradę augalai. Ornamentas (audinių modeliutojų) buvo kuriamas remiantis natūros studijomis, botanikos žinynais, augalų atlasais, juose publikuotų audinių piešiniais. Ornamentų komponavimo principams pagrindinę įtaką darė bendros kultūrinės ir estetinės nuostatos. XVIII a. pr. raštų ornamentus sudarė labai stilizuotų augalų žiedai ir lapai (ten pat: 188).

Tyrinėtojos paminėti augalai aptinkami ir lietuvininkų tekstilinių rankdarbių dekore. Iš jų sudarytos tekstilinių krepšelių įvairiaspalvių puokščių kompozicijos. Madingų pramoninės gamybos aprangos priedų – rankinių, piniginių, rankinukų, kapšelių – į Lietuvą buvo atvežama iš Vakarų Europos, Rusijos. Pagrindiniai aukštosios mados centrai, susiformavę Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, darė įtaką ir liaudiškų rankdarbių madoms. Identiškų formų ir tokios pat konstrukcijos aukštuomenės aprangos krepšeliai buvo ne tik dėvimi, bet ir plačiai viešinami periodiniuose leidiniuose. Vida Savoniakaitė, tyrusi, kaip XX a. lietuvių kaimo audėjos perėmė ir perkūrė profesionaliosios dailės pavyzdžius, puokščių ir vazelių ornamentų liaudiškuose audiniuose ištakas mato prekyboje rytietiškais audiniais, dvarų kultūroje (Slucko juostų puokščių raštai) ir visoje Europoje plitusiuose audimo raštų pavyzdžiuose:

Kartodamos raštus, moterys juos interpretavo <...>. Figūros panašios į aiškius, griežtus, ritmiškai išdėstytus XVI ir XVII a. vokiečių ornamentų knygų pavyzdžius. <...> Kai kuriems XIX a. ir XX a. pradžios audėjams (raštų) knygų pavyzdžiai buvo žinomi (Savoniakaitė 1999: 107) .

Apie publikuotų mezgimo raštų panaudojimą lietuvių kojinese bei pirštinese rašė Danutė Rudytė. Anot autorės, „[i]šnagrinėjus dalį Lietuvoje megztų kojinių, kai kurių raštai sutapo su 1887 m. Leipcige išleistos rankdarbių knygos raštais, pateiktais pagal naujausius tuometinės Prancūzijos mados pavyzdžius“ (Rudytė 1989: 187).

Prancūzijoje leistų Renesanso ornamentų knygų su įvairių tautų siuvinėjimo raštų pavyzdžiais medžiaga šiandien tyrėjų yra naujai pristatoma, komentuojama ir lengviau prieinama¹⁸. Kad raštai iš knygų buvo žinomi ne tik audėjoms, bet ir siuvinėtojoms, matyti ir išlikusių tekstilinių krepšelių dekoru kompozicijose. Moterys audė, siuvinėjo, mezgė perkurdamos ir skirtingoms technologijoms pritaikydamos turimų raštų pavyzdžius. Senovinių siuvininių kompozicijos, pateiktos interneto svetainėse¹⁹, ir išlikę aukštuomenės rankdarbiai leidžia daryti prielaidą, kad publikuotais siuvinėjimo raštų piešiniais naudotasi tiek aukštuomenės, tiek prastuomenės rankdarbių mėgėjų.

Lietuviniškių *delmonų* puošyboje išlikęs pavienis atvejis – *gėlių puokštės krepšelyje motyvas* – vienas iš būdingiausių XVIII a. aukštuomenės siuvinėtos tekstilės dekoru pavyzdžių (žr. Surdokaitė-Vitienė 2014: 180). Nuo XVIII a. iki pat XX a. pradžios šis motyvas (siuvinėtas siūlais ir karoliukais) aptinkamas Belgijos, Nyderlandų, Prancūzijos, Vokietijos aukštuomenės damų rankdarbiuose. Šiuo motyvu dekoruotų ir į lietuvininkų *delmonus* panašių pavyzdžių – aukštuomenės tekstilinių krepšelių nuotraukų (18 vnt.) ir spausdintų piešinių (6 vnt.) – rasta muziejų interneto svetainėse, knygose, kataloguose, periodinių leidinių prieduose (žr. 5 pav. ir Matulionienė 2015a: 202).

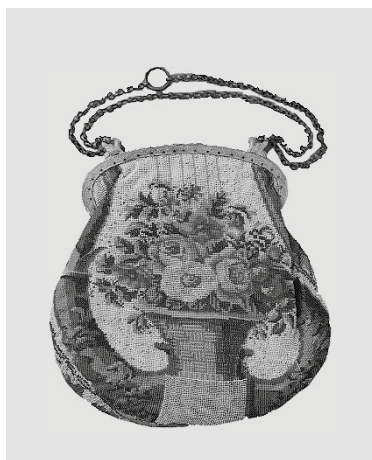
Vainiku komponuotų žiedų, lapų ir šakelių gausu ir lietuvininkų (žr. 2 pav.), ir aukštuomenės krepšelių (žr. 6 pav.) dekore. Šiam tyrimui rasti aštuoni lietuvininkų *delmonų* ir dvidešimt penki aukštuomenės krepšelių bei piniginių pavyzdžiai. Kaip žinoma, lietuvininkų *delmonai*, ryšimi ties juosmeniu, yra plokščios formos ir dekoruojama tik priekinė jų kišenės dalis. Vainiko kompozicija puošti aukštuomenės

18 Helen Hough, Franciska Ruessink. *Design Elements of Renaissance Embroidery*. Part of the Charted Embroidery Patterns of the Renaissance [CEPR] series, Internet Archive HTML5 Uploader 1.6.3, prieiga per internetą: <https://archive.org/details/CEPRDesignElements2016/page/n1>, [žiūrėta 2019-03-30].

19 [Embroidery design collection] by Read, Eliza. Forms part of the Mary Ann Beinecke Decorative Art Collection. Sterling and Francine Clark Art Institute Library, London, Scanner Internet Archive HTML5 Uploader 1.4, prieiga per internetą: https://archive.org/details/MAB.31962000792030Images_201305, [žiūrėta 2019-03-30]; French-Knots: all things stitchy [Siuvinėjimo technikų, kompozicijų pavyzdžių svetainė], prieiga per internetą: <http://www.french-knots.com/embroidery-transfer-patterns-flowers-baskets-hearts-and-roses-oh-my/>, [žiūrėta 2019-03-01]; Krepšelių dekoru kompozicijų (vainiku ir gėlių puokštės krepšelyje) nuotraukos ir brėžiniai. 1900 m., prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/110338259594334754/>, [žiūrėta 2019-03-22]; Der Bazar, 9 January 1858. Civil War Era Fashion Plate, Tunisian Crochet [Rankdarbių gamtinimo pavyzdžiai], prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/361062095099234891/>, [žiūrėta 2019-03-20]; *The Young Ladies' Journal*, 1864–1920.

20

21

5 pav. Aukštuomenės tekstilinių rankdarbių dekoru gėlių puokštės krepšelyje motyvo kompozicijų variacijos

22

6 pav. Vainiko motyvu dekoruotas aukštuomenės damos krepšelis

20 Prancūzija, XIX a. pradžia. The Museum of Bags and Purses, Amsterdam, prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/456200637237305086/>, [žiūrėta 2019-03-30].

21 Krepšelis iš Vakarų Europos, 1820–1850 m. Bostono Dailės muziejus, inv. nr. 43.1172, Elizabeth Day McCormick kolekcija, prieiga per internetą: <https://www.mfa.org/collections/object/bag-121389>, [žiūrėta 2019-02-01].

22 Prancūziškas krepšelis, 1820–1830 m. Metropolitan Museum of Art (US), prieiga per internetą: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/102704>.

rankdarbiai nešioti rankoje, tad ir puošti iš abiejų pusių. Aukštuomenės damų rankdarbiai dekoruoti natūralistinėmis, o liaudiški – stilizuotomis įvairiaspalvių vienos ar keletu rūšių augalų kompozicijomis. Išlikusiuose delmonų pavyzdžiuose vainiko vidurys užpildytas stilizuotu drugeliu, širdele, paukščiuku ar tekstu. Aukštuomenės krepšelių (piniginių) vainikų kompozicijų centras dažniausiai paliekamas tuščias. Jei simetriškai dekoruotos abi krepšelio pusės, komponuota net keletas išcentrinų vainikų (žr. 6 pav.).

7 pav. Muzikos instrumento ir vainiko komponavimas tekstiliniuose rankdarbiuose

Vienetinis lietuvininkės krepšelio pavyzdys, kai žaliuojančiomis šakomis įrėminamas styginis muzikos instrumentas, taip pat dažnas aukštuomenės rankdarbių dekoru elementas. Pavyko rasti penkis šio motyvo piešinius ir šešias juo dekoruotą kaimyninių tautų (Nyderlandų, Rusijos, Vokietijos) krepšelių nuotraukas (žr. 7 pav.). Tokia kompozicija – tipiški Renesanso laikotarpio (1300–1600) motyvai, vaizduojantys stilizuotus populiariausius to meto muzikos instrumentus, apjuostus žaliuojančių bei žydinčių augalų vainikais. Tuomet „iš styginių instru-

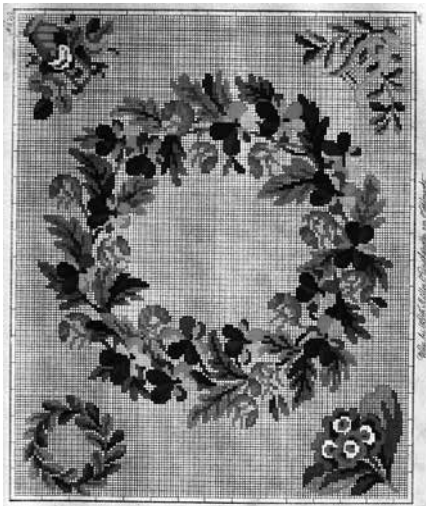
23 Krepšelis. Rusija, 1828 m. Музей народного искусства им. С. Т. Морозова, МХП 3645. НТБ 24. Из коллекции М. Ф. Якунчиковой и Н. Я. Давыдовой, prieiga per internetą: <https://www.liveinternet.ru/users/actpud/post279381556/>, [žiūrėta 2019-01-15].

24 Nyderlandai, 1771 m., prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/521854675566462709/>, [žiūrėta 2019-03-12].

mentų <...> labiausiai naudojamos buvo *viola da gamba* (panaši į violončelę, statoma tarp kojų) ir *viola da braccio* (primena altą, tik ja grojama pasidėjus ant kelių)²⁵.

Muziejų kolekcijose išlikę aukštuomenės rankdarbiai²⁶ ir interneto svetainėse pateikiamos senovinių siuvininių kompozicijos leidžia daryti prielaidą, kad publikuotais siuvinėjimo raštų piešiniais (žr. 8 pav.) naudotasi ir aukštuomenės, ir prastuomenės moterų. XIX a. Mažojoje Lietuvoje ir kaimo žmonės mokėjo skaityti, gebėjo perspiešti raštus ir pasigaminti norimus rankdarbius. Muziejuose aptinkami eksponatai, pagaminti kaimo moterų, nesiskiria nuo manufaktūrinių dirbinių ir tik prie eksponatų pridėti aprašai padeda juos identifikuoti.

Profesionaliosios tekstilės tiesioginė ar netiesioginė įtaka lietuvininkų rankdarbiams galima, nes vienodų formų ir tokios pat konstrukcijos aukštuomenės aprangos krepšelių pavyzdžiai buvo ne tik dėvimi, bet ir populiarinami periodiniuose leidiniuose.

27

28

8 pav. Publikuotų siuvinėjimo raštų lapų pavyzdžiai

-
- 25 Judita Žukienė. *Muzikos istorijos vadovėlis vaikų muzikos mokykloms: Antika – Barokas*, prieiga per internetą: http://projektas-muzika.lmta.lt/media/vadoveliai_2/Vadovelis_2/5.Renesanso_pasaulietine_muzika/index5.htm.
- 26 Antikvariniai juosmeniniai krepšeliai, prieiga per internetą: <http://eldisblog.com/post144423177/>, [žiūrėta 2019-03-18]; Aukštuomenės kišenių kolekcijų nuotraukos, prieiga per internetą: <https://vads.ac.uk/collections/POCKETS.html>, [žiūrėta 2019-03-18]; Karalienės Viktorijos laikų stiklo karoliukais nerti krepšeliai, prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/AdOHgTD20dbgd8lpCWovdWX9H9gs7EQOpJK6rW7s2Ngi1YEWIrlQ4xE/>, [žiūrėta 2019-03-18]; XIX a. pradžios krepšelis, prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/40795896774393193/>, [žiūrėta 2019-03-18]; Olandiškų karoliukais megztų tekstilinių krepšelių pavyzdžiai – Timmer 1985, prieiga per internetą: <https://www.2dehands.be/boeken-strips/boeken/hobby-technik/kralen-breien-tineke-timmer-239899619.html>, [žiūrėta 2019-03-18].
- 27 Vainiko ornamento spalvotas pavyzdys, pritaikytas siuvinėti, prieiga per internetą: <https://www.pinterest.com/pin/572660908842220397/>, [žiūrėta 2019-03-05].
- 28 Vainiko ornamentas su viduryje įkomponuotu drugeliu. Iš Liudviko Novotny kolekcijos, 1818 m., prieiga per internetą: <http://natashakon.gallery.ru/watch?ph=uHO-fbW9j#feature=topscroll/>, [žiūrėta 2019-03-05].

LIETUVININKIŲ KREPŠELIŲ DEKORO
 PROTOTIPAI KAIMYNINIŲ TAUTŲ ISTORINĖS
 LIAUDIŠKOS APRANGOS TEKSTILINIUOSE
 KREPŠELIUOSE

Anksčiau pateikti siuvinėjimo raštų pavyzdžiai nurodo vieną iš galimų dekoro kompozicijų šaltinių – publikuotus ornamentų pavyzdžių lapus. Kitas realus šaltinis galėjo būti kaimyninių tautų moterų panašios paskirties rankdarbiai, kurių dėvėjimo būdas, forma ir dekoras turi ir panašumo, ir skirtumų (žr. Matulionienė 2006: 167–172). Mažoje Lietuvoje jūrinės prekybos ryšiai galėjo sudaryti palankias sąlygas kaimynų prekybiniams ir kultūriniais mainams. Lina Petrošienė, tyrusi lietuvininkų etninę muziką, pastebi galimai iš kaimynų – lenkų ir vokiečių perimtus melodinius ir ritminius elementus (Petrošienė 2007: 263). Tikėtina, kad atvykę bei apsigyvenę kitataučiai demonstravo ir savo aprangos specifiką. Šiame tyrime lietuvininkų *delmonų* atitikmenų pirmiausia ieškota artimiausių kaimynų liaudiškos aprangos kolekcijose. Kadangi lietuvininkų krepšelių paplitimo arealas sutampa su Mažosios Lietuvos teritorine riba (Rytprūsiais), o jų lokalizacijos ribos – su buvusio Klaipėdos krašto ir Didžiosios Lietuvos riba (žr. Matulionienė 2015a: 138, 139), tekstilinių krepšelių ieškota Vokietijoje. Tikėtasi aptikti ir autentiškų lietuvininkų krepšelių (vienas toks saugomas Miuncheno muziejuje), nes šie rankdarbiai, kaip ir lietuvininkų megztos pirštinės, kojinės ir jų austos juostos, tarpukariu į Vokietiją buvo vežami į parodas ir parduoti. Krepšeliai su išsiuvinėtu vokišku tekstu galėjo būti palaikyti ir vokiečių tautodailės dirbiniais. Užsienio muziejuose ir archyvuose lietuvininkų krepšelių aprašų ir jų pačių dar gali pavykti rasti ir ateityje, kai bus prieinami muziejuose saugomų eksponatų duomenys. Iki šiol pasisekė rasti keletą (vokiškų?) krepšelių pavyzdžių iš Bavarijos (XIX a. pabaiga), kurių charakteristikos yra labai artimos lietuvininkų krepšelių dekoro charakteristikoms (žr. 9 pav.). Dachau miestas, kurio apylinkėse aptikti šie krepšeliai, yra tik už dešimties kilometrų nuo Miuncheno – Bavarijos žemės sostinės, o netoliese esantys Zalcburgas ir Insbrukas, kurie taip pat susiję su šiuo tyrimu, jau yra Austrijoje. Plačiai žinoma, kad XVIII a. pradžioje po Europoje siautėjusio maro kolonistai iš Šveicarijos, Pfalco (Vokietijos kunigaikštystė) ir Zalcburgo kraustėsi gyventi į derlingą, bet išmirusį Mažosios Lietuvos pakraštį. Nors tyrėjai nurodo skirtingą atvykusių zalcburgiečių skaičių (nuo dešimties iki dvidešimties tūkstančių), bet aišku, kad jie iš tikrųjų sudarė didžiąją kolonistų dalį (žr. Matulevičius 1989: 56–72). Straipsnio autorė kelia hipotezę, kad šio kraustymosi metu zalcburgiečių rankdarbiai galėjo patekti į mūsų kraštą ir daryti įtaką vėliau (po dvidešimties trisdešimties metų) sukurtų akivaizdžiai identiškų dalies lietuvininkų krepšelių dekorui.

29

30

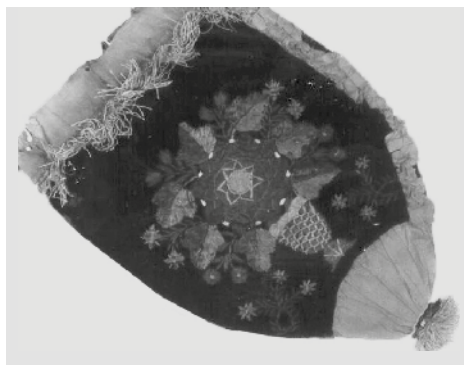
9 pav. Identiškos lietuviško (lietuvininkių) ir baviško tekstilinių krepšelių charakteristikos

Dar vienas tekstilinis krepšelis, kurio dekoras panašus į lietuvininkių *delmonų*, aptiktas Pomeranijoje. Pomeranija – Vokietijos ir Lenkijos pakraštys; ten dirbo ir gana pasiturimai gyveno atsikėlę olandai – šiuolaikinės Olandijos ir Fryzijos gyventojai (Karwowska 2004). Olandai buvo samdomi ten, kur buvo atliekami drėkinimo ir sausinimo darbai, kasami kanalai, – Baltijos jūros šalyse, taip pat Pomeranijoje. Visur, kur olandai keliavo, dirbo ar atsikėlę gyveno, paliko ir savosios kultūros dalį. Klaipėdoje, Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje, yra eksponatų, patvirtinančių XVII a. Nyderlandų ir Mažosios Lietuvos kultūrinius ir prekybinius ryšius. Juos mena ir gausūs buities radiniai Klaipėdos senamiestyje. Be buities daiktų, tuomet į Klaipėdą iš Nyderlandų atklydo ir mados (Bračiulienė 2017: 26). Nyderlandų tekstilinių krepšelių muziejiniai pavyzdžiai surinkti norint įsitikinti šių rankdarbių galima įtaka lietuvininkių krepšelių dekorui.

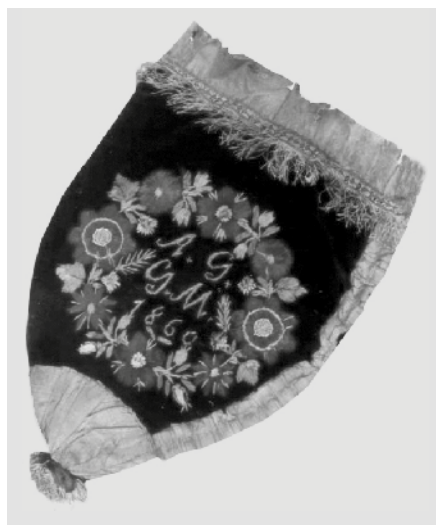
Olandiški istorinės liaudiškos aprangos tekstiliniai krepšeliai beveik identiški aukštuomenės mada, ir net šiuolaikinės olandės prie tautinio kostiumo nešioja tokius pat krepšelius, kokius randame aukštuomenės damų aksesuarų kolekcijose.

29 Delmonas. 1926 m., Kisinių k. Dovilų sen., Gedimino Vanago nuosavybė. Kęstučio Vanago nuotrauka, 2017.

30 Hans v. d. Au. *Odenwälder Tracht*, Darmstadt, 1952, p. 22, nuotr 96.

31

10 pav. Gėlių krepšelio ir vainiko motyvais dekoruotas tekstilinis krepšelis iš Pomeranijos

Pateikiamas pavyzdys (10) – Ščecino nacionalinio muziejaus kolekcijose išlikęs 1860 metų tekstilinis krepšelis. Jo forma artima aukštuomenės, o kartu ir olandiškiems rankdarbiams. Tamsiame fone sukomponuoti ornamentų motyvai identiški lietuvininkų krepšelių dekorui. Viena krepšelio pusė dekoruota *gėlių vazelėje* (*krepšelyje?*) kompozicija, kita – lietuvininkų krepšelių dekoro tipine *gėlių vainiko* kompozicija, kurios viduryje išsiuvinėti inicialai ir data. Vainiko gėlių ir lapų išdėstymo schema ir siuvinėjimo technikos (kiek galima įžiūrėti internete pateiktoje nuotraukoje) sukuria ne tik tą pačią kompoziciją, bet ir siuvinėjimo stilišką. Ornamentas siuvinėtas ant tamsaus fono, identiškas ornamentu dydžio ir krepšelio fono santykis. Šis sutapimas galėjo rasti dėl poros priežasčių: skirtingų kraštų rankdarbių gamintojai turėjo kontaktų arba jie naudojo tuo pačiu pirminiu pavyzdžiu – spausdintu popieriniu šablonu. Reikia paminėti, kad lietuvininkėms priskirti skelbti pavyzdžiai datuojami 1920, o Šilutės Hugo Šojaus muziejuje³² išlikęs toks pat eksponatas³³ pagamintas 1894 metais (žr. 11 pav., E. Matulionienės gamintą kopiją).

31 BKG, Weizackertracht, Stettiner Museumsbestände, Handtasche Inv.-Nr.: MNS/E/756, herkunftsort: Alt Prilipp/Stary Przylep, hersteller: unbekannt, datiert 1860, prieiga per internetą: <https://www.bkge.de/weizackertracht/8346.html>; Iwona Karwowska. *Die Pyritzer Tracht in den Sammlungen und Bildbeständen des Nationalmuseums in Stettin*, prieiga per internetą: <https://www.bkge.de/weizackertracht/8032.html>, [žiūrėta 2019-03-18].

32 Šilutės muziejus Hugo Šojaus vardu pavadintas 2015 m. pavasarį.

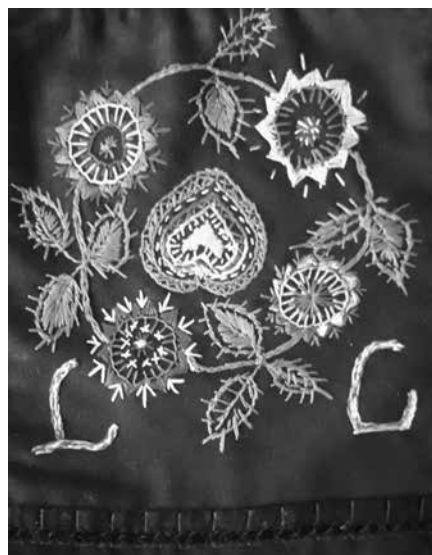
33 Delmonas. ŠM GEK 233.

SENŲJŲ LIETUVININKIŲ KREPŠELIŲ
IR ŠIANDIENINIŲ MAŽOSIOS LIETUVOS
TAUTINIO KOSTIUMO KREPŠELIŲ
DEKORO MOTYVŲ SAŠAJOS

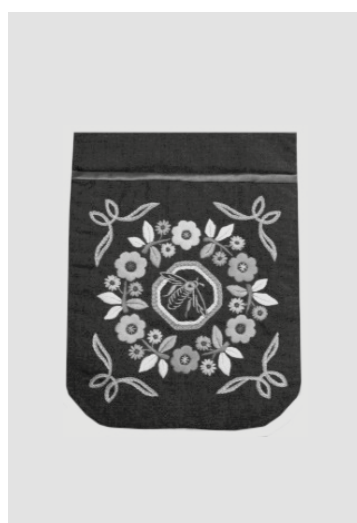
Aštuntajame XX a. dešimtmetyje folklorinio judėjimo metu tekstilinis krepšelis įsitvirtino kaip išskirtinė ir būtina Mažosios Lietuvos regioninio kostiumo detalė. XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje padažnėjęs krepšelių dėvėjimas su šiuolaikine apranga tapo palankia sąlyga kūrybinėms interpretacijoms. Nuo XXI a. pradžios folkloro kolektyvų aprangoje simboliniu regioninio kostiumo akcentu tampa jau tik autentiškų krepšelių kopijos ir jų charakteristikas perteikiančios variacijos. Krepšeliai, sukurti kaip kūrybinės interpretacijos, jau ne taip noriai dėvimi su tautiniu kostiumu, palengva įsigali būdingus dekoru bruožus perteikiančių *delmonų* komplektavimas su tautiniu kostiumu. Kokie motyvai vyrauja pastaruoju metu kuriamuose tekstiliniuose krepšeliuose? Kaip jie koreliuoja su jau aptartomis autentiškų lietuvininkų krepšelių augalinėmis kompozicijomis?

Tekstilinius krepšelius kuria tiek savamoksliai amatininkai, tiek profesionalai tekstilininkai. Dažnai krepšelį išsisiuvinėja ir pasisiuva mėgėjai entuziastai. Ši tendencija pastebima rengiant rankdarbių pradžiamokslių ar meistriškumo kursus³⁴. Kadangi autentiškų pavyzdžių šiuo metu galima rasti ne tik muziejuose, bet ir literatūroje (Matulionienė 2005b: 32–35; Aleknienė 2014: 17–80; Juškienė 2015: 58–59), įdomu pasižiūrėti, ar šiandien dar populiarūs mūsų aptarti augaliniai tekstilinių krepšelių motyvai – puokštės, vainikai, gėlių krepšeliai. Šio straipsnio autorė yra surinkusi daugiau kaip penkis šimtus pastaraisiais dešimtmečiais gamintų ir dėvėtų / dėvimų krepšelių nuotraukų. Peržiūrėjus archyvą, galima daryti išvadą, kad augalinis ornamentas tebėra populiarus. Rankdarbių mėgėjų dažniausiai siuvinėjamos natūralistinių gėlių puokštės, žiedai, šakelės ir *stilizuotas augalas-medis*, plačiau žinomas kaip skrynių dekoru elementas. Amatininkai, siuvinėjantys pagal užsakymus, pagamina ir autentiškų krepšelių kopijų, tarp jų pasitaiko ir vainiko motyvas (žr. 11 pav.). Kuriamos ir įvairiai stilizuotų vainikų kompozicijos, ornamentų elementų gausa, forma ir spalviniais deriniais panašios į originalus (žr. 2, 11 ir 12 pav.).

.....
34 Klaipėdos miesto savivaldybės etnokultūros centre pastaraisiais metais (2010, 2017, 2018, 2019) rengiami *delmonų* siuvinėjimo kursai.

11 pav. Lietuvininkių krepšelių deko motyvo – vainiko – kopijos

12 pav. Artimos originalams vainiko motyvo variacijos

.....
35 Krepšelį pagamino Elena Matulionienė (2000).

36 Krepšelį pagamino Ilona Tulabienė (2019).

37 Siuvinėjo Irena Ungaro (2019).

38 Krepšelį pagamino Valerija Jurevičienė (2012).

Dailininkės tekstilininkės sukuria originalių apskritime arba stačiakampyje komponuotų stilizuotų augalų kompozicijų. Jos komponuotos ritmiškai ratu išdėstant pasirinktus vieną ar du pagrindinius rašto elementus (žiedą, lapą, šakelę). Šios, dažnai minimalistinės, kompozicijos vizualiai primena vainikus (žr. 13 pav.).

39

40

13 pav. Dailininkių ornamentinės interpretacijos vainiko tema

Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių (11, 12, 13 pav.), *vainiko* motyvas, buvęs populiarus lietuvininkų *delmonų* dekore, išlieka gyvybingas ir šių dienų krepšeliuose. Džiugina ne tik vis dažniau pasitaikančios originalų kopijos, bet ir drąsios jų variacijos, kurių dauguma perteikia lietuvininkų krepšelių charakteristikas ir dera prie Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo. Ekstravagantiškesnių spalvinių derinių krepšeliai, dėvimi su šiuolaikine apranga, tampa Mažosios Lietuvos etnokultūrinio ženklu.

Kitas lietuvininkų aplinkoje buvęs madingas motyvas – *gėlių puokštės krepšelyje* – šiandien nepopuliarus. Šalia jau minėto *stilizuoto medžio* kiek rečiau pasitaikanti *gėlių puokštės vazelėje* kompozicija. Šį motyvą būtų galima pavadinti sudėtinu, nes gėlių puokštės vis dar populiarus dekoro elementas, o vazelė – vienas iš stilizuoto medžio kompozicijos elementų.

39 Krepšelių pagamino Laisvė Ašmonaitienė (2004).

40 Krepšelių pagamino Valerija Kiškienė (2016).

Muzikos instrumento motyvas šiandieninių tekstilinių krepšelių dekore neaptinkamas, nors galėtų būti vienas iš atpažįstamų muzikantės krepšelio dekoru elementų. Šią idėją galėtų sėkmingai įgyvendinti Šilutės rajono Saugų seniūnijos folkloro ansamblių ir kapelų dalyvės, nes išlikęs lietuvininkės krepšelis yra iš šios seniūnijos Vytulių kaimo (3 pav. A).

Kadangi šiandien lietuvininkų tekstilinių krepšelių pagrindu sukurti autoriniai rankdarbiai dėvimi ne tik prie Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo, bet ir prie kasdieninės ar šventinės aprangos, šio rankdarbio dekoravimas (dekoru pasirinkimas) sudaro palankias sąlygas savininkės estetinei saviraiškai. „Tautinis kostiumas ir atskiros jo dalys – mūsų kultūros paveldas. Įdomi gali būti ne tik visuma, bet ir atskiri, savarankiškai gyvuojantys elementai. Ir tautinis kostiumas, ir atskiros jo detalės atskleidžia asmens etnokultūrinę poziciją. Asmeninio kostiumo kompleksavimas Klaipėdos regione dažnai ir prasideda nuo tekstilinio krepšelio išsigijimo“ (Matulionienė 2017: 62, 64).

Jei norima parodyti savo, kaip Mažosios Lietuvos atstovės, etnokultūrinę tapatybę, reikėtų ir šių, simbolinę prasmę įgijusių rankdarbių dekoravimui pasirinkti lietuvininkų mėgtus spalvinius derinius ir ornamentų motyvus. Kaip yra taikliai pastebėjęs Juozas Kudirka, „tautinių drabužių kūrėjams tenka ne mažesnė atsakomybė negu istorinius paminklus restauruojantiems archeologams bei architektams“ (Kudirka 1989: 12). Kaip matyti iš pateiktos analizės, dauguma profesionalų ir savamokslių entuziastų šiandien pagaminamų tekstilinių krepšelių perteikia bendrąsias lietuvininkų krepšelių charakteristikas ir yra tinkami ryšėti prie Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo. Ateityje, gausėjant šių rankdarbių puoselėtojų (tas gausėjimas pastebimas iš *delmonų* gamintojų mokymų populiarumo), tikslinga būtų kurti autentiškų krepšelių kompozicijų variacijas. Nors dar nėra griežtai reglamentuota, koks krepšelio dekoru elementas tinkamas konkrečios vietovės etnokultūrinio kolektyvo kostiumui, bet, daugėjant mokslinių tyrimų ir autentiškų krepšelių kopijų, būtų tikslinga populiarinti išlikusių autentiškų krepšelių variacijas, pirmiausia siūlant atgaivinti jų dėvėjimą tose teritorijose, kur jie buvo surinkti. Kadangi gyvosios tradicijos kaita yra neišvengiama, tad ir natūraliai kintantį šiandien gamintamų tekstilinių krepšelių dekoravimą tikslinga formuoti taip, kad jie, nepaisant jų dekore esamų nūdienos aktualijų atspindžių, būtų atpažįstami kaip Mažosios Lietuvos tekstilės dirbiniai. Tekstiliniai krepšeliai su išsiuvinėtais kolektyvo ar bendrijos ženklais (inicialais, santrumpomis), emblema, papildomu spalviniu kodu turi realias galimybes įsitvirtinti regiono oficialių ir saviveiklinių kolektyvų aprangoje. Originalūs tekstiliniai krepšeliai dabar jau ryšimi kaip mokyklinės (Smalininkų Lėdijos Meškaitytės pagrindinė mokykla, 2016 m.) ar skautų (Klaipėdos euroskautės, 2007 m.) uniformos priedas. Moksleivių ir rankdarbius mėgstančių savamokslių moterų išsiuvinėti bei pasiūti krepšeliai vis gausiau dėvimi ne tik kaip Mažosios

Lietuvos tautinio kostiumo dalis, bet ir kaip regiono savitumą atskleidžianti šiuolaikinės aprangos detalė.

IŠVADOS

Lietuvininkų tekstilinių krepšelių dekore vyrauja augaliniai ornamentai: žiedai, šakelės, puokštės, lapai, vainikai, stilizuoti medžiai. Liaudies menė gėlių vaizdavimo būdai yra perimti iš profesionalios dailės ir tekstilės. Pagrindiniai aukštosios mados centrai, susiformavę Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, darė įtaką ir liaudiškų rankdarbių madoms. Identiškų formų ir tokios pat konstrukcijos aukštuomenės damų aprangos krepšeliai buvo ne tik dėvimi, – jų pavyzdžiai buvo viešinami ir periodiniuose leidiniuose. Siuvinėjimo raštų pavyzdžiai liudija vieną iš galimų lietuvininkų tekstilinių krepšelių dekoru kompozicijų šaltinių – publikuotus ornamentų pavyzdžių lapus, kuriais naudotasi tiek aukštuomenės, tiek prastuomenės rankdarbių mėgėjų.

Kitas realus šaltinis galėjo būti kaimyninių tautų moterų panašios paskirties rankdarbiai. Mažonoje Lietuvoje jūrinės prekybos ryšiai kūrė palankias sąlygas prekybiniam ir kultūriniam mainams. Lietuvinkų krepšelių dekore gana dažnas *vainiko motyvas* ir pavienis *gėlių puokštės krepšelyje motyvas* rasti Pomeranijos regiono tekstiliniame krepšelyje. Krepšelių pavyzdžių iš Bavarijos žemės ornamentika labai artima lietuvininkų *delmonų* dekoru charakteristikoms. Tą sutapimą galėjo lemti pora priežasčių: šių šalių rankdarbių gamintojų turėta tarpusavio kontaktų (po Europoje siautėjusio maro zalcburgiečiai kraustėsi gyventi į derlingą, bet ištuštėjusį Mažosios Lietuvos pakraštį) arba naudotasi tuo pačiu pirminiu pavyzdžiu – spausdintu siuvinėjimo raštų popieriniu šablonu.

Šiandien gaminamų krepšelių dekoru motyvai iš dalies atitinka lietuvininkų pamėgtus augalinių kompozicijų motyvus. Nors kuriamos ir savitos autorinės kompozicijos, bet dauguma krepšelių, skirtų ryšėti prie Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo, gana lengvai atpažįstami kaip šio regiono rankdarbiai. Kadangi dekoravimui dažniausiai pasirenkamas tamsus audinys ir ryškūs įvairiaspalviai siūlai, sukuriamos lietuvininkų krepšeliams artimos spalvinės kompozicijos. Ornamentų motyvai taip pat ne itin nutolę nuo originalų. Vis dar gausiai siuvinėjamos gėlių puokštės, vainikai. Šiuo metu nepopuliarūs *gėlių puokštės krepšelyje* ir *vainiku apjuosto muzikos instrumento motyvai*, tačiau bendrosios siuvinėjamų krepšelių charakteristikos atspindi lietuvininkų pamėgtus spalvinius derinius ir ornamentų motyvus. Tradiciniai Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo tekstilinių krepšelių dekoru elementai vis labiau įsitvirtina šiandien kuriamuose rankdarbiuose ir naujai atsiskleidžia išskirtinėse autorinių kompozicijų variacijose.

ŠALTINIAI

- BKGE – Rytų Europos vokiečių kultūros ir istorijos institutas (*Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa*).
- EMAA – Elenos Matulionienės asmeninis archyvas.
- KUTR – Klaipėdos universiteto Tautosakos rankraštynas.
- LLMA KŠF – Lietuvos literatūros ir meno archyvas, Kairiūkščių šeimos fondas, Halina Kairiūkštytė-Jacinienė. *Prūsų Lietuvos (Klaipėdos) kraštas (moterų drabužiai)*: piešiniai, išrašai, pasikalbėjimų užrašymai, t. I, 1952–1958.
- LNM – Lietuvos nacionalinis muziejus.
- LNM EMO – Lietuvos nacionalinio muziejaus Gaunamų eksponatų registracijos knyga.
- MLIM – Mažosios Lietuvos istorijos muziejus.
- ŠM – Šilutės muziejus.
- ŠM GEK – Šilutės muziejaus Gaunamų eksponatų registracijos knyga.

LITERATŪRA

- Alekniėnė Ona Danutė 2014. *Tradicinės aprangos priedai*, Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus.
- von der Au Hans 1952. *Odenwalder Tracht*, Darmstadt.
- Bernotaitė Dalia 1989. „Aukštaičių sijonai“, in: *Laudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje*: mokslinės praktinės konferencijos medžiaga, 1987 m. gegužės 6–7 d., Kaunas: Šviesa, p. 180–183.
- Bossert Helmuth Theodor 1924. *Das Ornament Werk*, Berlin: Museum für Dantsche Volkskunde, 1924, Taf. XLVII Heydekrug, prieiga per internetą: <https://www.etsy.com/uk/listing/194173327/lithuania-memel-modern-period-textile>, [žiūrėta 2019-04-15]; https://de.wikipedia.org/wiki/Helmuth_Theodor_Bossert.
- Bračiulienė Ramunė 2017. „Klaipėdiškių apavas XVI–XVII a.“, in: *Vakarų Lietuvos istorinis kostiumas XV a. – XX a. I pusė*, Klaipėda: Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, p. 24–31.
- Jurkuvienė Teresė 2006. *Lietuvių tautinis kostiumas = Lithuanian National Costume*, Vilnius: Baltos lankos.
- Jurkuvienė Teresė 2011. *Lietuvių tautinis kostiumas: liaudies drabužių interpretacijos XX amžiuje*: daktaro disertacija, Vilniaus dailės akademija.
- Juškienė Irena Felomena 2015. *Nuo pintinės iki rankinės*, Vilnius: Vilniaus etninės kultūros centras.
- Kapočiūtė Auksė 2005. „Simbolių, meno formų bei motyvų difuzija ir akulturacija (R. Wittkowerio, J. Baltrušaičio, H. Tanaka menotyriniuose tekstuose)“, *Kultūrologija*, t. 12: *Rytai – Vakarai: komparatyvistinės studijos IV*, p. 502–518.
- Karowska Iwona 2004. *Die Pyritzer Tracht in den Sammlungen und Bildbeständen des Nationalmuseums in Stettin*, prieiga per internetą: <http://www.bkge.de/weizackertracht/8032.html>, [žiūrėta 2019-03-12].
- Kudirka Juozas 1989. „Liaudies kūrybos palikimas – kultūros ugdymo šaltinis“, in: *Liaudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje*: mokslinės praktinės konferencijos medžiaga, 1987 m. gegužės 6–7 d., Kaunas: Šviesa, p. 8–15.
- Liaudies kūrybos... 1989. *Liaudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje*: mokslinės praktinės konferencijos medžiaga, 1987 m. gegužės 6–7 d., Kaunas: Šviesa.
- Matulevičius Algirdas 1989. *Mažoji Lietuva XVIII amžiuje: lietuvių tautinė padėtis*, Vilnius: Mokslas.
- Matulionienė Elena 1995. „Delmonai – lietuvininkų puošmena“, in: *Lietuvininkų kraštas*, Kaunas: Litterae universitatis, p. 595–608.
- Matulionienė Elena 1997. „Tautinis kostiumas šiandien“, in: *Etninė kultūra atkurtoje Lietuvos Respublikoje*: konferencijos medžiaga: Vilniaus etninės kultūros draugijos ir Vilniaus etninės veiklos centro leidinys, Vilnius: Lygė, p. 60–64.

- Matulionienė Elena 2005a. *Delmonai. Klaipėdos krašto tautiniai rūbai*: atvirukų rinkinys, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Matulionienė Elena 2005b. *Klaipėdos krašto tautiniai drabužiai*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Matulionienė Elena 2006. „Lietuvinių delmonai Baltijos regiono kontekste“, *Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra (V)*: žurnalo *Tiltai* priedas: mokslo darbai, Nr. 32, p. 165–184.
- Matulionienė Elena 2015a. „Baltijos regiono tautinio kostiumo kišenių ornamentika“, *Res humanitariae*, t. XVII, p. 187–220.
- Matulionienė Elena 2015b. „Klaipėdos krašto delmonų, saugomų muziejuose ir privačiose kolekcijose, lokalizacijos problemos“, *Tradicija ir dabartis = Tradition and Contemporarity*: mokslo darbai, vol. 10, p. 125–146.
- Matulionienė Elena 2017. „Asmeninio tautinio kostiumo įsigijimo ypatumai ir galimybės Lietuvoje“, *Liaudies kultūra*, Nr. 4 (175), p. 56–64.
- Matulionienė Elena 2018. *Mažosios Lietuvos tautinio kostiumo tekstilinių krepšelių raida*: daktaro disertacija, Klaipėdos universitetas.
- Merkienė Irena Regina 1998. „Lietuvinių pirštinės: lokalinė kultūra Europos kontekste = Lithuanian Gloves in Lithuanian Minor: Local Culture in European Context“, in: *Lietuvos etnologija*, t. 3, p. 14–118.
- Milius Vacys 1999. „Lietuvių etnografinė ikonografija: šaltiniai, publikacijos, tyrinėjimai, poreikiai“, in: *Etninė kultūra ir tapatumo išraiška: etnologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1992, 1993 ir 1995 metais*: konferencijų medžiaga, Vilnius: Mokslo Aidai, p. 76–90.
- Petrošienė Lina 2007. *Lietuvininkų etninė muzika: tapatumo problemos*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Rudytė Danutė 1989. „Kojinės, autai ir jų parišimas“, in: *Liaudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje*: mokslinės praktinės konferencijos medžiaga, 1987 m. gegužės 6–7 d., Kaunas: Šviesa, p. 184–194.
- Savoniakaitė Vida 1999. „Neprofesionali ir profesionali lietuvių audinių kūryba“, *Lituanistica*, Nr. 1 (13), p. 102–114.
- Surdokaitė-Vitienė Gabija 2014. „Augalinis ornamentas XVIII a. audiniuose: kilmė, motyvai, mados“, *Ornamentas: XVI–XX a. I pusės paveldo tyrimai*: mokslo straipsnių rinkinys, sudarytoja Aleksandra Aleksandravičiūtė, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, p. 162–192.
- Šidiškienė Irma 2011. „Tautiniai drabužiai“, in: *Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija*, sudarytoja Vida Savoniakaitė, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, p. 393–395.
- Timmer Tineke 1985. *Kralen breien: motieven en patronen*, Helmond.
- Tumėnas Vytautas 2002. *Lietuvių tradicinių rinktinių juostų ornamentas: tipologija ir semantika*, (*Lietuvos etnologija*, t. 9), Vilnius: Diemedžio leidykla.

Prototypes and Change of the Ornamental Motifs Decorating the Textile Pockets from the Lithuania Minor

ELENA MATULIONIENĖ

Summary

Keywords: *lietuvininkė*, national costume, textile pocket – *delmonas* (sg.), ornamental motif, prototype, change.

The historical attire of women from the Lithuania Minor (Klaipėda Region) has a characteristic practical detail: a textile pocket tied at the waist, which functionally corresponds to the modern handbag or pocket. Such textile pockets are called *delmonai* (pl.) and are usually decorated with colorful ornaments. The purpose of this article is introducing the prototypes of the ornamental motifs in terms of intercultural comparison, employing the visual materials collected by the author and historically formed intercultural contacts. While introducing her hypothesis of possible long-term influences, the author presents décor samples from identical or related textile pockets (from the 17th century until the middle of the 20th century), discussing the possibilities of their finding way to the Lithuania Minor. Researching the change occurring in the décor motifs, the author employs comparative analysis of the traditional (from the beginning of the 19th century until 1930s) and modern (from the beginning of the 21st century) textile pockets, still used as part of the national costume of the Lithuania Minor. The origins of several decorative motifs, e.g. the wreath, the crowned musical instrument, and the flower bouquet, are analyzed in more detail.

The vegetal ornaments predominate in the décor of the textile pockets from the Lithuania Minor, including blossoms, branches, bouquets, leaves, wreaths and stylized trees. Certain modes of representation have been appropriated by the folk art from professional art or textiles. The most important centers of high fashion emerging in France, Italy, and Germany, exercised certain impact on tendencies occurring in the folk handicraft. Examples of textile pockets worn by the nobility were widely promoted by the periodicals. The surviving samples of embroidery patterns indicate one of the possible sources for the textile pockets' décor in the Lithuania Minor: namely, the printed sheets with ornamental patterns, used by the nobility and lower social classes alike. Another likely source would be functionally similar needlework by women from the neighboring countries, since textile pockets make part of the national costume there as well. Sea trade created favorable conditions for commercial and cultural interchange between neighbors. The motif of wreath, rather frequently used in the Lithuania Minor, and the occasional motif of the flower bouquet also occur on textile pockets from Pomerania (the border region between Poland and Germany). Ornamentation of the pockets from Bavaria (in Germany) is also rather close in character to the décor of the Lithuania Minor. Such congruities may be determined by several reasons. Firstly, the producers of these textile works could have had interconnections (after the onslaught of devastating plague in Europe, numerous people from Salzburg moved to the fertile but rather wasted out territories of the Lithuania Minor). Secondly, the producers could have used the same original pattern, e.g. the printed sheet. However, although the mutual influence in the needlework décor of the neighboring countries determined by their economic and cultural connections is obvious, the décor of the textile pockets from the Lithuania Minor stands out in terms of its peculiar features (particular colors, modes of décor, etc.).

In terms of spreading the regional ethnic culture, the problem of preserving the regional character of the folk art acquires special significance. Although separate parts of the national costumes inevitably change as result of the technical innovations increasingly applied to their production, these costumes should still remain recognizable as a continuation of the folk

attire characteristic to the particular region. The patterns of décor used while making the textile pockets nowadays follow to some extent the traditional motifs of floral compositions. Although individual authors tend to create their original compositions, the majority of the textile pockets produced as part of the national costume of the Lithuania Minor still are easily recognizable as belonging to this particular region. The ornamental motifs are not especially distanced from the original ones as well, with embroidered flower bouquets and wreaths still making the majority. However, the motifs of the bouquet placed in a bag and the crowned musical instrument have lost their popularity. Rather than just making part of the national costume of the Lithuania Minor, the textile pockets increasingly appear as part of the modern clothing characterizing its regional peculiarity.

Gauta 2019-03-20